

دائرة المعارف بزرگ اسلامی

جلد

اول

تران، ۱۳۶۷

1989

Abanoz (M)

MADE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28.09.1989

آبنوس، یا آبنوس، آبنوس و آبنوز، از ریشهٔ مصری هین^۱ در یونانی هینس^۲، در لاتین آبنوس^۳ و در بهلوی اوانس^۴، بر چندین گونهٔ درخت از جنس دیوسپیروس^۵ متعلق به تیرهٔ پروانه‌واران^۶، اطلاق می‌شود. در برخی از منابع ساسم و ساسب نیز نامیده شده است. به اعتقاد مؤلف نخبة‌الذهر آبنوس همان سلم حجازی است (انصاری، ۲۰۸). در کتاب مقدس (حزقیال، ۱۵:۲۷) بهوه، خطاب به شهر صور^۷ می‌گوید: «شاخهای عاج و هونیم^۸ را با تو معاوضت می‌کردند». بیش‌تر مترجمان و مفسران کلمهٔ هونیم را همان واژهٔ مصری هین می‌دانند. آبنوس درختی استوایی است که در قارهٔ آفریقا، و نیز در ماداگاسکار، هند، ژاپن، جزایر فیلیپین، آمریکای شمالی و جنوبی می‌روید و سیاه‌ترین آبنوس، یعنی گونهٔ مرغوب آن، از سیلان و جزایر هند شرقی به دست می‌آید. انواع آبنوس گاه تا ارتفاع ۱۵ متر نیز رشد می‌کند. پوست این درخت خاکستری تیره، مغز آن (یعنی تنها قسمت مورد استفاده‌اش) معمولاً سیاه‌رنگ و بخش بیرونی‌تر چوب، یا لایهٔ زیرپوست آن، سفید، خاکستری یا میخکی روشن است. در بعضی از انواع آن مغز چوب، قهوه‌ای تیره است و می‌تواند دارای رگه‌های قهوه‌ای روشن، قرمز یا زرد باشد. در تنسوخ‌نامه (نصیرالدین طوسی، ۲۳۳) و بحرالجواهر (هروی، ۱۱) آمده که آبنوس در آب فرو می‌رود، اما ظاهراً فقط آبنوسی که کاملاً اشباع شده، از آب سنگین‌تر است. نسوج چوب آبنوس آکنده از صمغ قهوه‌ای تیره یا سیاه‌رنگ سختی است. همین صمغ احتمالاً موجب ثردی آبنوس می‌شود و آن را برای

(۱) هین (۲) هینس (۳) آبنوس (۴) اوانس (۵) دیوسپیروس (۶) پروانه‌واران (۷) صور (۸) هونیم